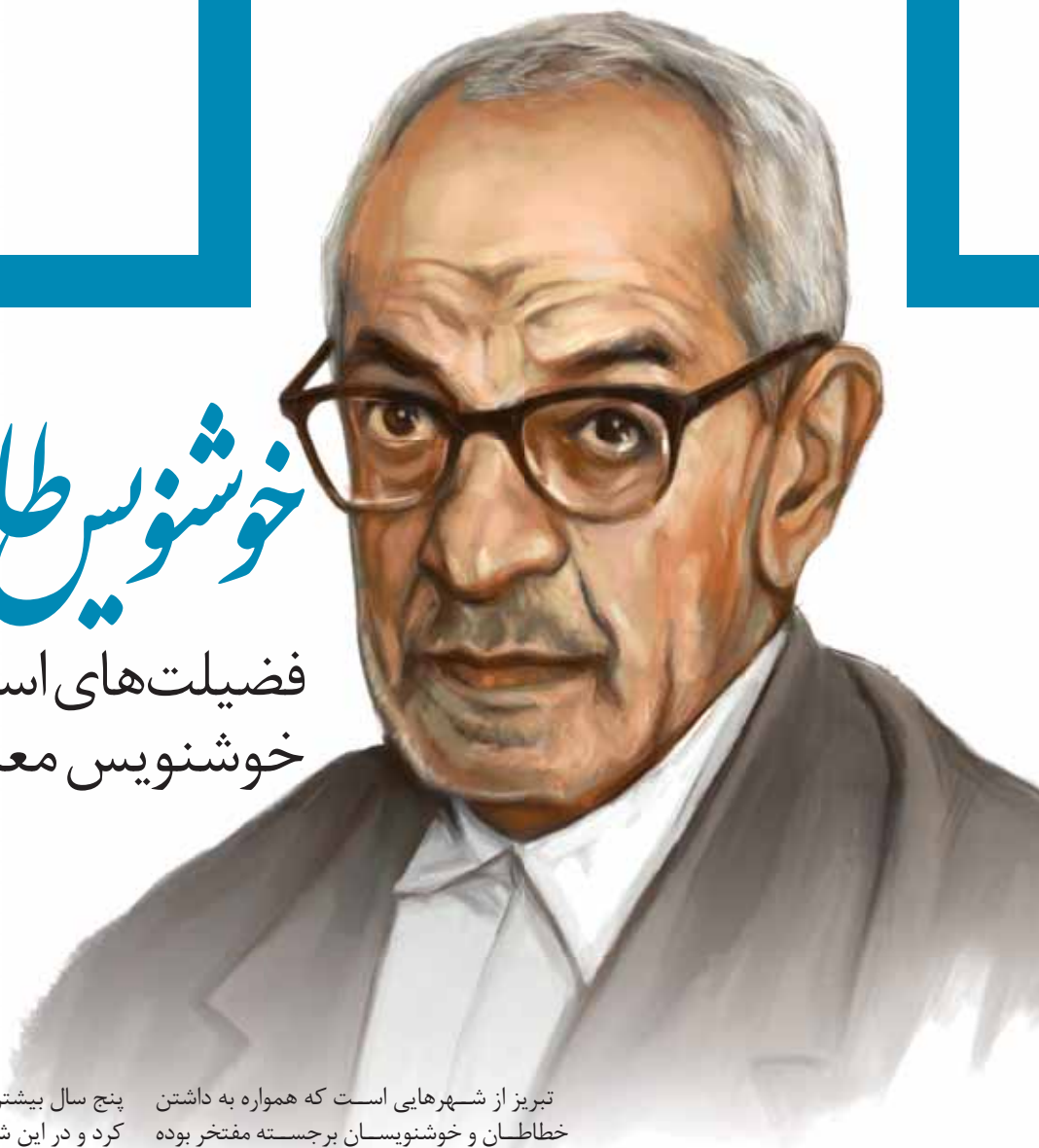

خوشنویس طاهر

فضیلت‌های استاد طاهر خوشنویس معلم خط تبریزی

جعفر ربانی

پنج سال بیشتر نداشت که پدرش به تبریز کوچ کرد و در این شهر مقیم شد و چون باسواد بود نخست خودش تعلیم فرزند را به عهده گرفت و به او فارسی و قرآن یاد داد و سپس وی را به مکتب فرستاد. طاهر از همان کودکی استعداد نوشتن و خوشنویسی را از خود بروز داد و پدر با فراستش نیز این را دریافت و در پرورش استعدادش کوشید. از این رو سرمشق‌هایی برایش تهیه می‌کرد تا آن‌ها را خوشنویسی کند. چنان شد که این کودک از ۷ سالگی به بعد طی چند سال، یک قرآن کامل را خوشنویسی کرد و شگفتی آفرید. از آن پس جز خوشنویسی مشغله‌ای نداشت به طوری که تا قبل از ۱۵ سالگی چند کتاب مهم از جمله صرف میر و تصریف و عوامل - از کتب درسی حوزوی - را خوشنویسی کرد. از ۱۵ سالگی نیز نوشتن قرآنی را شروع کرد و آن را طی چهار سال به پایان رساند.

تبریز از شهرهایی است که همواره به داشتن خطاطان و خوشنویسان برجسته مفتخر بوده است. در عصر حاضر نیز در این شهر خوشنویسانی به عرصه ظهور رسیده‌اند که هنوز نام و یادشان ماندگار است. از جمله باید طاهر خوشنویس و حسن هریسی را نام برد که از قضا هر دو معلم نیز بودند و در این شغل خدمت بسیاری به جامعه فرهنگ دوست آذربایجان و انتشار کتاب‌های خوش خط در سراسر ایران کردند. مضافاً که هر دو مردانی مهذب نیز بودند و نقش مربی را برای شاگردان خود ایفا می‌کردند. در این شماره گذری داریم بر زندگی شادروان استاد طاهر خوشنویس و یاد او را زنده می‌کنیم.

طاهر خوشنویس در قراچه داغ - ناحیه اهر کنونی - متولد شد، و از عجایب اینکه مادرش ۶۵ سال داشت که این فرزند را به دنیا آورد. طاهر چهار

۴۴۹ وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَهْمُومَانِ لَا يَشْبَعَانِ: ظَالِبٌ عَلَيْهِ وَظَالِبٌ

دُنْيَا.

امام علی (ع) سلام (در باره خواندن علم دنیا) فرموده است: دو خورنده هستند که سیر نمیکنند: خواندن علم (که هر چه بر او گشت در دنیا شود باز بخوابد بخوابد) و خواندن دنیا (که آنچه از کالای دنیا بیاورد باز بخوابد کالای دیگری برست آورد).

در صفحه مقابل است (در صفحه مقابل است) ...

تعداد آثار
قلمی او به
حد اعجاب آور
۲۵۰ کتاب
و ۲۵ بار
خوشنویسی
قرآن می رسد

✕ طاهر: استاد و مربی ✕

از هنر ارجمند استاد طاهر خوشنویس که بگذریم، وی در فضایل و ملکات اخلاقی نیز مردی کم نظیر بود و نقش یک مربی اخلاق را نیز برای شاگردان خود ایفا می کرد.

تنها پسرش احمد گفته است: این مرد در زندگی بسیار آرام بود. هیچ گاه از او عصبانیت یا پرخاشگری ندیدم. سراسر عمرش «درس تحمل و بردباری و از خودگذشتگی و خلق آثار جاودانه و تعمیق ارزش های الهی و گسترش صفا و خلوص و پاکبازی و تقوا و قداست و تواضع و سخاوتمندی» به ما داد. احمد می گوید: «او صبح ها با اذان صبح از خواب بیدار می شد و بعد از نماز کمی می خوابید و بعد از صبحانه نیز مشغول نوشتن می شد. ساعت حدود ۱۱ به بازار می رفت و وقتش را با کسانی که مراوداتی داشت می گذراند. سپس برای نماز ظهر به مسجدی می رفت که «خود» بانی آن بود! در کنار آن ساعتی را هم به مراوده با همسر و هم صحتی با هم می پرداخت. رابطه آقا و خانم با هم به حدی خوب بود که فکر می کردم والدینم دو فرشته اند.»

عمر ۸۸ ساله طاهر خوشنویس در سال ۱۳۵۵ به پایان رسید. عمری که همه بر سر خط و خوشنویسی، آن هم متعالی ترین نوشته ها گذشت. عجب اینکه وی اوایل هفتاد سالگی یک چشم خود را تقریباً از دست داده بود. با این حال با همان یک چشم کار را ادامه داد و همچنان اثر آفرید. او آخرین قرآن خود را در ۸۵ سالگی به پایان رساند و آنگاه سجده شکر به جا آورد که خداوند او را به این کار موفق داشته است.

این معلم بزرگ در تهران درگذشت و در بهشت زهرا به خاک سپرده شد. تا اینکه در سال ۱۳۷۶ در مجلس بزرگداشتی که در تبریز برای وی برگزار گشت تصمیم گرفته شد، مقبره اش را به تبریز منتقل نمایند. این کار بعد از ۸ سال محقق شد و قبر استاد را از تهران به مقبرهالشعراى تبریز انتقال دادند. رحمة الله علیه رحمة واسعة.

* منابع

- ۱. مهر معلم، ج ۲، گفت و گو با فرهیختگان آموزش و پرورش آذربایجان شرقی، ۱۳۸۱.
- ۲. ویژه نامه فرهنگی روزنامه اطلاعات شماره ۲۴۵ و ۲۴۶ (۲۷ آبان و ۴ آذر ۱۳۹۴)
- ۳. سایت خبرگزاری فارس.

✕ طاهر معلم خط می شود ✕

می دانیم که در گذشته خط خوب نه تنها یک مهارت، بلکه یک فضیلت محسوب می شد. مردم اگر می خواستند بدانند شخصی تا چه پایه اهل دانش و فرهیختگی است می پرسیدند «خطش چطور است؟». طاهر خوشنویس بسیار زود به این فضیلت دست یافت و سبب شد مدرسه های رشدیه و فیوضات از او برای تعلیم خط به دانش آموزان دعوت کنند. بنابراین طاهر خوشنویس از ۱۷ سالگی معلم شد و تا ۳۵ سال در مدارس تبریز خدمت کرد تا اینکه در سال ۱۳۳۴ بازنشسته شد. خوشنویس بسیار زود شهرت یافت. طابعان و ناشران بسیار به او مراجعه می کردند و از او می خواستند کتابی را برایشان بنویسد تا چاپ کنند. از همین روست که تعداد آثار قلمی او به حد اعجاب آور ۲۵۰ کتاب و ۲۵ بار خوشنویسی قرآن می رسد. از این میان چهار بار نیز نهج البلاغه، ۶ بار مفاتیح الجنان و یک بار تفسیر جوامع الجامع را به عربی در ۱۶۰۰ صفحه خوشنویسی کرد.

✕ خوشنویس و شهریار ✕

میان محمدحسین شهریار و طاهر خوشنویس رابطه ای دوستانه و صمیمی برقرار بود. منزل آن دو به یکدیگر نزدیک بود و شهریار هفته ای دو یا سه بار به منزل خوشنویس می آمد و نزد استاد مشق شکسته تحریری می کرد. در همین ارتباط بود که وقتی شهریار منظومه بلند حیدرآبا را سرود طاهر خوشنویس در سال ۱۳۳۲ آن را به خط خویش خویش نوشت. شهریار این دو بیت را در وصف استاد خود سروده است:

مردی که خطش نفیس باشد
آن طاهر خوشنویس باشد
در مشق جلی و نسخ و تحریر
استاد بود، به نیک تعبیر